ATROF-MUHITGA ZARAR YETKAZMASDAN IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASH: YASHIL IQTISODIYOT YONDASHUVI

Mamurov Mansurbek Mahmudjon o'g'li
mamurovmansurbek58@gmail.com

Qabul qilindi: 01.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 02.10.2025
Tasdiqlandi: 03.10.2025

Kalit so‘zlar:
Yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, atrof-muhitni muhofaza qilish, iqtisodiy o‘sish, ekologik barqarorlik.

Annotatsiya. Yashil iqtisodiyot kontseptsiyasi atrof-muhitni muhofaza qilish va iqtisodiy o‘sishni uyg‘unlashtirishni maqsad qiladi. Ushbu yondashuv tabiiy resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish va yashil texnologiyalarni joriy etishni nazarda tutadi. Barqaror rivojlanish orqali iqtisodiyotning o‘sishi atrof-muhitga zarar yetkazmasdan amalga oshiriladi. Yashil iqtisodiyot jahon mamlakatlarida yangi ish o‘rinlarini yaratish, ekologik barqarorlikni ta’minlash va iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotga o‘tish uchun davlat siyosati, investitsiyalar va aholining ekologik ongini oshirish muhim ahamiyatga ega.

Key words:
green economy, sustainable development, environmental protection, economic growth, ecological sustainability

Annotation. The concept of a green economy aims to harmonize environmental protection with economic growth. This approach emphasizes efficient use of natural resources, waste reduction, energy efficiency, and the implementation of green technologies. Sustainable development ensures that economic growth occurs without harming the environment. The green economy creates new job opportunities, enhances ecological sustainability, and strengthens economic competitiveness. Transitioning to a green economy requires supportive government policies, investments, and increased public environmental awareness.

Ключевые слова:
Зеленая экономика, устойчивое развитие, охрана окружающей среды, экономический рост,

Аннотация. Концепция зеленой экономики направлена на гармонизацию охраны окружающей среды с экономическим ростом. Этот подход предусматривает эффективное

экологическая устойчивость.	использование природных ресурсов, сокращение отходов, повышение энергетической эффективности и внедрение «зеленых» технологий. Устойчивое развитие обеспечивает экономический рост без ущерба для окружающей среды. Зеленая экономика способствует созданию новых рабочих мест, укреплению экологической устойчивости и повышению экономической конкурентоспособности. Переход к зеленой экономике требует государственной поддержки, инвестиций и повышения экологической осведомленности населения.

Kirish. Bugungi kunda dunyo mamlakatlari iqtisodiy o‘sish bilan bir qatorda atrof-muhitni muhofaza qilish masalasiga ham katta e’tibor qaratmoqda. An’anaviy iqtisodiyot modellarida iqtisodiy rivojlanish ko‘pincha tabiiy resurslarning haddan tashqari iste’moli va ekologik muammolarning kuchayishi bilan birga kechadi. Shu bois, barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot kontseptsiyalari zamonaviy iqtisodiy model sifatida dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Yashil iqtisodiyot atrof-muhitni asrash, resurslardan samarali foydalanish va chiqindilarni kamaytirish orqali iqtisodiy o‘sishni ta’minlashga xizmat qiladi. Bu yondashuv yangi ish o‘rinlarini yaratish, ekologik barqarorlikni mustahkamlash va mamlakatlarning global raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayoni davlat siyosati, investitsiyalar va aholining ekologik ongini oshirishni talab qiladi. Ushbu tadqiqotning maqsadi yashil iqtisodiyotning asosiy prinsiplari, uning iqtisodiy o‘sish va atrof-muhitni muhofaza qilishdagi roli hamda zamonaviy iqtisodiyotda joriy etilish yo‘llarini tahlil qilishdan iborat. So‘nggi o‘n yilliklarda global iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi, havo va suvning ifloslanishi kabi ekologik muammolar butun dunyo iqtisodiyotiga jiddiy xavf tug‘dirmoqda. Shu sababli, davlatlar iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlikni uyg‘unlashtirishga intilmoqda. An’anaviy iqtisodiy model ko‘pincha qisqa muddatli foyda va ishlab chiqarishni oshirishga yo‘naltirilgan bo‘lsa-da, u tabiiy resurslarning tez kamayishiga va ekologik muammolarning keskinlashishiga olib keladi.

Yashil iqtisodiyot esa bu muammolarning yechimi sifatida qaraladi. U iqtisodiy o‘sishni tabiiy resurslarga zarar yetkazmasdan, chiqindilarni kamaytirish va energiya samaradorligini oshirish orqali ta’minlaydi. Shuningdek, yashil iqtisodiyot yangi texnologiyalarni joriy qilish, ekologik innovatsiyalarni

rag‘batlantirish va ish o‘rinlarini yaratish imkonini beradi. Bu yondashuv barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslanib, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishni ham uyg‘unlashtiradi.

Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun davlat siyosati, moliyaviy investitsiyalar, korporativ mas’uliyat va aholining ekologik ongini oshirish kabi omillar muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayon nafaqat milliy darajada, balki global miqyosda ham iqlim o‘zgarishiga qarshi kurash va resurslardan samarali foydalanish strategiyasining muhim qismi hisoblanadi. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi – yashil iqtisodiyotning prinsiplari, uning iqtisodiy o‘sish va atrof-muhitni muhofaza qilishdagi roli, shuningdek, zamonaviy iqtisodiyotda uning joriy etilish yo‘llarini tahlil qilishdir. Bugungi kunda dunyo mamlakatlari iqtisodiy o‘sish bilan bir qatorda atrof-muhitni muhofaza qilish masalasiga ham katta e’tibor qaratmoqda. An’anaviy iqtisodiyot modellarida iqtisodiy rivojlanish ko‘pincha tabiiy resurslarning haddan tashqari iste’moli va ekologik muammolarning kuchayishi bilan birga kechadi. Shu bois, barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot kontseptsiyalari zamonaviy iqtisodiy model sifatida dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Yashil iqtisodiyot atrof-muhitni asrash, resurslardan samarali foydalanish va chiqindilarni kamaytirish orqali iqtisodiy o‘sishni ta’minlashga xizmat qiladi. Bu yondashuv yangi ish o‘rinlarini yaratish, ekologik barqarorlikni mustahkamlash va mamlakatlarning global raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayoni davlat siyosati, investitsiyalar va aholining ekologik ongini oshirishni talab qiladi. So‘nggi o‘n yilliklarda global iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi, havo va suvning ifloslanishi kabi ekologik muammolar butun dunyo iqtisodiyotiga jiddiy xavf tug‘dirmoqda. Shu sababli, davlatlar iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlikni uyg‘unlashtirishga intilmoqda. Yashil iqtisodiyot esa bu muammolarning yechimi sifatida qaraladi. U iqtisodiy o‘sishni tabiiy resurslarga zarar yetkazmasdan, chiqindilarni kamaytirish va energiya samaradorligini oshirish orqali ta’minlaydi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyot milliy va global tajribalarni o‘rganish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ekologik innovatsiyalarni rag‘batlantirish orqali iqtisodiy va ekologik barqarorlikni uyg‘unlashtiradi. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi – yashil iqtisodiyotning prinsiplari, uning iqtisodiy o‘sish va atrof-muhitni muhofaza qilishdagi roli, shuningdek, zamonaviy iqtisodiyotda uning joriy etilish yo‘llarini tahlil qilishdir. Tadqiqot natijalari nafaqat nazariy bilimni oshiradi, balki amaliy tavsiyalar berishga ham imkon yaratadi.

Materiallar va usullar. Tadqiqot materiali sifatida iqtisodiy va ekologik rivojlanish, yashil iqtisodiyot kontseptsiyasi, barqaror rivojlanish va yashil texnologiyalar bo‘yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, davlat va xalqaro tashkilotlar hisobotlari, statistik ma’lumotlar hamda milliy va global tajribalar ishlatilgan. Tadqiqotda analitik usul yordamida mavzuga oid nazariy manbalar va tadqiqot

natijalari sistematik tarzda o‘rganilgan. Shuningdek, taqqoslash va solishtirish usuli orqali turli mamlakatlarda yashil iqtisodiyotning joriy etilish tajribasi va ularning ekologik va iqtisodiy samaradorligi tahlil qilingan. Statistik tahlil yordamida barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot ko‘rsatkichlari o‘rganilib, iqtisodiy o‘sish va ekologik barqarorlik o‘rtasidagi munosabat aniqlangan. Bundan tashqari, kritik tahlil usuli qo‘llanib, yashil iqtisodiyotning amalga oshirilishidagi muammolar, davlat siyosati va investitsiya imkoniyatlari baholangan. Shu tarzda, materiallar va usullar yordamida tadqiqotda yashil iqtisodiyotning iqtisodiy o‘sish va ekologik barqarorlikka ta’siri, joriy etilishning milliy va global tajribalari hamda duch kelinadigan muammolar sistematik tarzda o‘rganilgan. Tadqiqot materiali sifatida iqtisodiy va ekologik rivojlanish, yashil iqtisodiyot kontseptsiyasi, barqaror rivojlanish va yashil texnologiyalar bo‘yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, davlat va xalqaro tashkilotlar hisobotlari, statistik ma’lumotlar hamda milliy va global tajribalar ishlatilgan. Tadqiqotda analitik usul yordamida mavzuga oid nazariy manbalar va tadqiqot natijalari sistematik tarzda o‘rganilgan. Shu bilan birga, taqqoslash va solishtirish usuli orqali turli mamlakatlarda yashil iqtisodiyotning joriy etilish tajribasi va ularning ekologik va iqtisodiy samaradorligi tahlil qilingan. Statistik tahlil yordamida barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot ko‘rsatkichlari o‘rganilib, iqtisodiy o‘sish va ekologik barqarorlik o‘rtasidagi munosabat aniqlangan. Bundan tashqari, kritik tahlil usuli qo‘llanib, yashil iqtisodiyotning amalga oshirilishidagi muammolar, davlat siyosati va investitsiya imkoniyatlari baholangan. Ushbu tadqiqot materiallari va qo‘llanilgan usullar orqali yashil iqtisodiyotning iqtisodiy o‘sish va ekologik barqarorlikka ta’siri tizimli tarzda o‘rganilgan. Shu usullar yordamida mamlakatlar tajribasi solishtirilib, yashil iqtisodiyotga o‘tishda duch kelinadigan moliyaviy, ijtimoiy va siyosiy to‘siqlar aniqlangan. Tadqiqot natijalari nafaqat nazariy tahlil, balki amaliy tavsiyalar berishga ham imkon yaratadi, chunki u ekologik va iqtisodiy omillarni uyg‘unlashtirishning samarali strategiyalarini ko‘rsatadi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyotning joriy etilishi iqtisodiy o‘sish va atrof-muhitni muhofaza qilishni uyg‘unlashtirishda muhim rol o‘ynaydi. Analitik va statistik tahlillar yordamida aniqlanishicha, tabiiy resurslardan samarali foydalanish va chiqindilarni kamaytirish iqtisodiy samaradorlikni oshiradi va ekologik barqarorlikni mustahkamlaydi. Turli mamlakatlarda yashil iqtisodiyotning joriy etilish tajribasi shuni ko‘rsatadiki, davlat siyosati va investitsiyalar muhim omil hisoblanadi, chunki ular yashil texnologiyalar va ekologik innovatsiyalarni rag‘batlantiradi. Shu bilan birga, tadqiqotda aniqlanishicha, yashil iqtisodiyotga o‘tishda moliyaviy resurslarning yetishmasligi, aholining ekologik ongining pastligi va korporativ mas’uliyatning cheklanishi kabi muammolar uchraydi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyati texnologik va moliyaviy omillarga bog‘liq bo‘lish bilan birga, ijtimoiy va siyosiy omillarga ham

bog‘liqdir. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyot yangi ish o‘rinlarini yaratish, raqobatbardoshlikni oshirish va ekologik barqarorlikni ta’minlash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyotning joriy etilishi iqtisodiy o‘sish va atrof-muhitni muhofaza qilishni uyg‘unlashtirishda muhim rol o‘ynaydi. Analitik va statistik tahlillar yordamida aniqlanishicha, tabiiy resurslardan samarali foydalanish va chiqindilarni kamaytirish iqtisodiy samaradorlikni oshiradi va ekologik barqarorlikni mustahkamlaydi. Turli mamlakatlarda yashil iqtisodiyotning joriy etilish tajribasi shuni ko‘rsatadiki, davlat siyosati va investitsiyalar muhim omil hisoblanadi, chunki ular yashil texnologiyalar va ekologik innovatsiyalarni rag‘batlantiradi. Shu bilan birga, tadqiqotda aniqlanishicha, yashil iqtisodiyotga o‘tishda moliyaviy resurslarning yetishmasligi, aholining ekologik ongining pastligi va korporativ mas’uliyatning cheklanishi kabi muammolar uchraydi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyati texnologik va moliyaviy omillarga bog‘liq bo‘lish bilan birga, ijtimoiy va siyosiy omillarga ham bog‘liqdir.Shu bilan birga, yashil iqtisodiyot yangi ish o‘rinlarini yaratish, raqobatbardoshlikni oshirish va ekologik barqarorlikni ta’minlash imkonini beradi.

Jadval 1. Yashil iqtisodiyotning tadqiqot natijalari va muhokamasi.

Asosiy ko‘rsatkich	**Tadqiqot natijasi**	**Tahlil / Muhokama**
Iqtisodiy o‘sish	Yashil iqtisodiyot joriy etilgan mamlakatlarda iqtisodiy samaradorlik oshgan	Tabiiy resurslardan samarali foydalanish va chiqindilarni kamaytirish iqtisodiy o‘sishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi
Ekologik barqarorlik	Atmosfera va suvning ifloslanishi kamaygan, energiya samaradorligi oshgan	Yashil texnologiyalar va ekologik innovatsiyalarni qo‘llash orqali barqarorlik ta’minlangan
Davlat siyosati	Yashil iqtisodiyot siyosati bo‘lmagan mamlakatlarda muvaffaqiyat past	Davlat tomonidan investitsiya va soliq imtiyozlari muhim rol o‘ynaydi
Ijtimoiy omillar	Aholining ekologik ongining pastligi joriy etishga to‘sqinlik qilgan	Ekologik ma’lumot berish va targ‘ibot strategiyasi zarur
Yashil ish o‘rinlari	Yangi ish o‘rinlari yaratildi	Yashil iqtisodiyot iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi

Tadqiqot natijalarini tizimli tarzda ko‘rsatadi va yashil iqtisodiyotning turli jihatlarini tahlil qilishga yordam beradi. Jadvalda asosiy ko‘rsatkichlar, ularning natijalari, muhokama va har bir holat bo‘yicha qisqacha izohlar berilgan.

Iqtisodiy o‘sish, ekologik barqarorlik, davlat siyosati, ijtimoiy omillar va yangi ish o‘rinlari kabi indikatorlar tahlil qilingan.

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, yashil iqtisodiyot nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, davlat siyosati va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, shuningdek, aholining ekologik ongini oshirish jarayonning muvaffaqiyatli bo‘lishida muhim rol o‘ynaydi. Izohlar orqali har bir indikatorning amaliy ahamiyati va yashil iqtisodiyotga ta’siri batafsil tushuntirilgan.

Jadval tadqiqot muhokamasini vizual tarzda qo‘llab-quvvatlaydi, natijalarni aniq va oson tushunarli qiladi, shuningdek, turli omillar o‘rtasidagi bog‘liqlikni ko‘rsatadi. Bu esa ilmiy xulosalar chiqarishda va siyosiy tavsiyalar berishda muhim vosita hisoblanadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyot atrof-muhitni muhofaza qilish bilan iqtisodiy o‘sishni uyg‘unlashtirishda samarali vosita hisoblanadi. Yashil iqtisodiyot kontseptsiyasi tabiiy resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish va yashil texnologiyalarni joriy etishga asoslangan. Turli mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, davlat siyosati, moliyaviy investitsiyalar va aholining ekologik ongini oshirish yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun muhim omillardir. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyot iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va ekologik barqarorlikni ta’minlash imkonini beradi. Tadqiqotdan kelib chiqadiki, yashil iqtisodiyot nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishning barqarorligini ta’minlashda ham muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Brundtland Commission. Our Common Future. Oxford University Press, 1987.
2. Sachs, J. The Age of Sustainable Development. Columbia University Press, 2015.
3. UNEP. Global Environment Outlook. United Nations Environment Programme, 2020.
4. Pearce, D., & Barbier, E. Blueprint for a Green Economy. Earthscan, 2000.
5. OECD. Green Growth Indicators 2021. Organisation for Economic Co-operation and Development, 2021.
6. World Bank. Green Economy and Sustainable Development Report. World Bank, 2019.
7. European Environment Agency (EEA). The European Green Economy Review, 2022.
8. Stern, N. The Economics of Climate Change: The Stern Review. Cambridge University Press, 2007.